

دعای حقیقی و فراگیر

حمید عباسی جامد

﴿ربنا آتنا فی الدنيا حسنة و فی الآخرة حسنة و قنا عذاب النار﴾ (سوره بقره، آیه ۲۰۱)

«...پروردگارا، در این دنیا به ما نیکی و در آخرت [نیز] نیکی عطا کن و ما را از عذاب آتش [دور] نگه دار».

حقیقت دعا چیست؟

انسان برای تقرب به خدا آفریده شده است و باید از تمام امکانات زندگی برای رسیدن به این مقصود بهره گیرد؛ و حقیقت دعا هم توجه به بارگاه معبود است و حرکت در مسیر هدف خلقت و قرب الهی (رسیدن به کمال). حقیقت و روح دعا؛ توجه قلبی انسان به خداوند است. حقیقتی که انسان، خود را بنده و مملوک خدا بداند و برای خود در مقابل او نه مالکیتی قائل باشد و نه خود را صاحب اراده مستقلی بداند و تلاش و هدفش رسیدن به فوز و رستگاری آخرت و رسیدن به سر منزل کمال باشد.

انسان آن را می یابد که می جوید. آیه کریمه فوق، گرچه به صورت دعا و نیایش است اما درس بزرگی برای انسانها است افکار و دل مشغولی های انسان نباید محدود به مادیات باشد، که در این صورت از کمال واقعی خود که رسیدن به سر منزل هستی (خدا) غافل مانده و هیچ بهره ای از آخرت و معنویات نصیب او نمی گردد. ﴿و ماله فی الآخرة من خلاق﴾ (سوره بقره آیه ۲۰۰)؛ بلکه باید سهمی هم برای آخرت و معنویت قرار دهد و زندگی دنیا و حسنات آن را مقدمه ای برای تکامل معنوی و روحی خود بداند؛ و در حقیقت درسی هم هست برای نیایشگران که در دعا همت بلند و عالی داشته باشند و فضل و کرم خدا را بی انتها ببینند و همه نیازهای مادی و معنوی خود را از او طلب کنند.

حسنه دنیا و آخرت چیست؟

رسول خدا (ص) فرمودند: «هرکه خداوند به او لقب سپاسگذار و زبان مشغول به یاد خدا و همسری مؤمن، که او را در امور دنیا و آخرت یاری کند، ببخشد نیکی دنیا و آخرت را به او داده و از عذاب آتش بازداشته است».^۱

امام سجاده (ع) نیز در مقام درخواست عرضه می دارد: «ای خداوند، پروردگار ما، پادشاهی خاص توست و سپاس شایسته توست، خدایی غیر از تو

نیست، تویی بردبار و کریم، مهربان و نعمت بخش و صاحب فرّ و بزرگی، پدید آورنده آسمان‌ها و زمین. از تو مسئلت می‌کنم از هرچه خیر و تندرستی و برکت و هدایت و توفیق طاعتت و هر نیکی که در میان بندگان مؤمنت تقسیم می‌کنی و بر آن‌ها بدان منت می‌گذاری و آن‌ها را به سوی خود راه می‌نمایی و رتبه آنان را بلند می‌گردانی و از خیرهای دنیا و آخرت، که به آنان عطا می‌کنی، بهره‌ای نیز برای من قرار ده و به من نیز عطا فرما»^۲.

کمیل و دعایش

کمیل می‌گوید: «با مولایم، امیرالمؤمنین، در مسجد بصره نشسته بودیم و اصحابش با او بودند. به بعضی از آنان فرمود: معنی قول خدای عزوجل ﴿فِيهَا يَفْرَقُ كُلُّ أَمْرٍ حَكِيمٍ﴾ [در آن شب] هر کاری استوار، فیصله می‌یابد. (سوره دخان آیه ۴)؛ شب نیمه شعبان است. سوگند به کسی که جان علی در دست اوست، هیچ بنده‌ای نیست مگر این که جمیع خیر و شر برای او در این شب تا همان شب از سال آینده مقسوم است؛ و هر بنده‌ای که این شب را احیا کند و دعای خضر را بخواند؛ دعای او به اجابت می‌رسد، چون شب شد به خدمت حضرت رفتم. همین که مرا دیدند، پرسیدند: ای کمیل برای چه می‌خواهی؟ برای چه آمده‌ای؟ گفتم: «یا امیرالمؤمنین، به طلب دعای خضر آمده‌ام؛ فرمودند: بنشین، ای کمیل، و دعا را به من تعلیم دادند و فرمودند: چون این دعا را حفظ کردی، در هر شب جمعه یا در هر ماه یک بار و یا در سالی یکبار و یا در عمر یک بار بخوان تا از بدی‌ها بازداشته و از جانب خداوندیاری و روزی داده شوی و هرگز از آمرزش محروم نمایی. ای کمیل، طول صحبت تو با ما موجب شد که چنین نعمت و عطایی را به تو ببخشم»^۳.

چه قدر کمیل همت و عزم داشت، چه قدر عشق و شور داشت، چه قدر تشنه و طالب بود که تا چیزی سراغ گرفت در راه تحصیل آن شد و شب به خدمت امام رسید و دعای خضر را از آن حضرت طلب کرد؛ و از آن حسن طلبش و صفای روحش و هدف مقدسش، چنین سفره پربرکت دعای خضر را برای همه اهل حال و دعا و مردم صاحب دل گسترده است و چنین اثر قیم و قویم را از خود به یادگار گذاشته است و دعای خضر را دعای کمیل کرده است. (ولایت تکوینی، ص ۴۱)

۱. تفسیر مجمع البیان - علامه طبرسی، ج ۱ / ۲ ص ۵۳۰

۲. صحیفه کامله سجادیه - ترجمه محسن غرویان و عبدالجواد ابراهیمی، قم، الهادی، ۱۳۸۰ - دعای ۴۸ - ص ۳۶۱

۳. الاقبال بالاعمال الحسنة فیما یعمل مرة فی السنة - سید رضی الدین علی بن موسی بن جعفر - سید بن طاووس - قم - دفتر تبلیغات

حوزه علمیه قم - ج ۳ - ص ۳۳۱